

JAANUS KULLI

jaanus.kulli@ohtuleht.ee

Neeme Järvi on ühtaegu nii maailmakodanik kui ka tulihingeline Eesti patrioot, kelle repertuaaris, ükskõik millisel kontinendil, ükskõik millise maineka orkestri ees seistes on olnud olulisel kohal Eesti heliloojate teosed. Aga patriotism Järvis lööb välja ka siis, kui ta ütleb, et kuuleb endiselt Tallinna tänavatel liiga palju vene keelt. „Iga Eestis elav muulane peaks õppima ära eesti keele,“ ütleb Järvi, kes kosis 60 aastat tagasi Leningradis oma kallid kaasa Liilia, kes räägib väga korralikku eesti keelt.

Teil lõppes äsja proov koos Eesti Riikliku Sümfooniaorkestriga. Valmistute koos meie sümfoonikutega Leigo Järve-muusika kontsertideks?

Jah, nii see on. ERSO tuli puhkusele. Oli suur rõõm nendega taas kohtuda. Kuigi täpsustuse huvides olgu öeldud, et Leigo kontsertideks harjutame me homme ja ülehomme (kolmapäeval ja neljapäeval – J. K.), täna oli meil ERSOga salvestus järjekordsele plaadile sarjast „Great Maestros“, mille taga seisavad Peeter Vähi ja Eesti firma ERP. Selles sarjas on ilmunud juba CDd ning see on tähendanud koostööd ERSOga viimase kümne aasta jooksul.

Aga mul on ju seljataga ka juba Pärnu muusikafestival, kus sain taas kogeda, kui tublid ja andekad noored muusikud meil siin sirguvad. Ent mis veelgi olulisem – Pärnu festivalil on samuti töötoad, kus nad saavad harjutada ja kogemusi väga tuntu muusikute käe all, kes on tulnud siia Berliinist ja Pariisist ja kes meie noortele tunde annavad. Ja nagu alati toimus dirigeerimiskursus, kus lisaks minule olid juhendajaks Paavo ja Kristjan Järvi, aga ka Leonid Grin, kes muide oli Ameerikas Paavo esimene õpetaja.

Oleme väga uhked oma laulupidude üle ja õigustatult oleme, ent selle kõrval ei tohi ära unustada professionaalset muusikaharidust. Kui me maailmamastaabis tahame olla konkurentsivõimelised ja maailma muusikaareenidel kaasa rääkida. Seda taset saame tõsta ja hoida ainult siis, kui kutsume siia tõeliselt suuri maailmanimesid.

Nagu seda oli Gennadi Roždestvenski, kes on samuti Pärnu Järvi akadeemia kursustele meistrilasse andnud. Sõندان enast temaga võrrelda, sest olen Roždestvenskilt väga palju õppinud. Ta juhatas mind repertuaari võlumaailma. Repertuaar rikastab sind ennast ja sina omakorda rikastad repertuaariga orkestreid ja publikut.

Aga tulles tagasi küsimuse alguse juurde, siis jah, sel laupäeval on Leigol suur muusikapidu, Leigo Järve-muusika, millega mina tähistan oma 85. sünnipäeva, Kristjan aga 50. ja Paavo 60. sünnipäeva. Kokku astub sel õhtul üles kümnekond Järvi nime kandvat muusikut.

Loodame, et meid soosib ka ilm. Ja veel unistan, et Leigol võiks olla üks hotell. Sest kui palju kuulen pealinna inimeste kurtmist, et tuleks leigole hea meeleaga, aga kolm tundi sõitu sinna ja öösel kolm tundi tagasi läheb paljaks.

Kas saan õigesti aru, et kui te muidu piirdute suvel Eestis vaid Pärnu muusikafestivaliga, siis seekord olete siia kauemaks pidama jäänud ja just seoses juubelisünnipäevaga, mida tähistasite 7. juunil?

Mitte ainult sünnipäev ei toonud mind siia pikemaks ajaks, vaid see, et pandeemia tõttu ei pääsenud ma vahepeal mitu aastat Eestisse ja nüüd teen need vahepealsed aastad pikema siiajäamisega tasa.

Eestisse tulles sattusite nii-öelda vihma käest räästa alla selles mõttes, et kui Floridas, kus te elate, on kuuma 30 kraadi ümber, siis ega Eestigi väga alla jää. Kuidas te palavust kannatate?

Ei ole hullu. Olen Ameerikas palavusega ära harjunud. Mis mulle Eestis meeldib, et siin tuleb vahepeal ikka ka vihma ja hoiab looduse ärksa ja rohelisena. Aga üks ta ole tõi, et suvel New Yorgis või Philadelphias on päris piin olla. Mulle just kirjutati mõni aeg tagasi Philadelphias, et neil on pea 40 kraadi kuuma. No see on ikka liig, piinav pa-

lavus. Aga Eestis ma ei piinle, mul on siin hea olla.

Täpselt nädala pärast tähistame taas iseseisvuspäeva. 31 aastat oleme juba vaba maa. Sel puhul oleks sobilik küsida, et kui te 1980. aastal koos perega USAsse emigreerusite, uskusite üldse, et võite veel kunagi Eestisse ja mitte ainult Eestisse, vaid vabasse Eestisse tagasi tulla?

Jaa, mul oli kindel usk, et Eesti saab kord taas vabaks. Lausa teadsin seda. Võin enast nimetada ka vabadusvõitlejaks Ameerikas Eesti vabaduse eest. Minu paljud head sõbrad nii Rootsis kui Ameerikas ei jõudnud kahjuks seda päeva, 20. augustit 1991 ära oodata, küll aga mina ja selles mõttes olen õnnelik inimene.

Väliseestlastena tegime kõik selle heaks, et Eesti võiks kord taas vaba olla, ja kultuuririinimiste töö vabas maailmas oli selle nimel määratult suur. Mida Eestis kahjuks tänini pole osatud või tahetud vääriiselt hinnata. Seda enam peaksime tänase päeva kontekstis oskama oma vabadust hinnata ja väärtustada, sest meie naaber on ikka väga kuri.

Tegusa dirigendina olete ju aastakümneid lennukiga reisinud, kuigi ega praegu ja juba kõrgemas eas need õhulennud nii lõbusad vist enam tundu?

Nii on. Ega ma väga hea meelega lennukipardale enam istu. Sest lisaks lendamisele on see, mis toimub lennujaamades, ju tõeline inkvisitsioon. Põhimõtteliselt riietatakse sind lahti, sinu asjad otsitakse läbi. See on alandav ja väsitav, emotsionaalselt tohutu ülekohus, kuigi mõistus ütleb, et inimesed ise on sellise olukorra endale kaela tõmmanud. Paraku tuleb meil leppida tõdemusega, et oli see aeg, mis ta vanasti oli, ent praegu on veel kurjem aeg.

Koroona ei lubanud teil ja teie perel vahepeal mitu aastat Eestis käia. Mida te tavaliselt Eestisse jõudes esimese asjana teete, mida siin kõige rohkem taga igatsete?

Et ma kuuleksin siin rohkem eesti keelt. Nõukogude aeg oli venestamise aeg, aga mul on tunne, et siis oskasime me oma keelest rohkem lugu pidada. Ja mis veel, võib-olla on see minu luul, aga mul on tunne, et nüüd kuulen ma tänaval vene keelt rohkem kui toona, Vene ajal. Iga nurga peal räägitakse vene keelt. Ometi peaksid kõik siin elavad venelased rääkima eesti keelt. Vene laps tuleb panna eesti lasteaeda ja kümne päeva pärast on tal eesti keel selge.

Olete abikaasa Liilia Järvi olnud abielus 60 aastat. Kelle teened nii pikaealises abielus on suuremad – teil või teie abikaasal?

Ikka tema teened on suuremad. Aga mida ma eelmise küsimuse lisanduseks tahan siinkohal veel rõhutada. Tutvusime kunagi Leningradis, kus Liilia raamatukogundust õppis. Oli selline nooruse tuhin, armusime ja nii kui ta Eestisse tuli, õppis eesti keele selgeks. Nii et meil on eesti perekond. Kuigi samas tuleb tunnustada, et kui meil siin Eestis saab segaabiellusid olema väga palju, võime me oma identiteedi kaotada. Seda näitab tegelikkus. Üldjuhul segaabielluses, näiteks Rootsis või Ameerikas, kus üks pool on eestlane, unustatakse eesti keel pärast teist või hiljemalt kolmandat põlve ära ja peale jääb teine pool.

Teie peres mitte?

Ei, meil räägivad kõik eesti keelt. Mis aga ei tähenda, et ma vene keele oleks ära unustanud. Just hiljuti lugesin vene keeles uuesti läbi Dostojevski „Idioodi“. Ning ees on ootamas Bulgakov, kelle kogutud teosed vene keeles mulle mõni aeg tagasi kingiti.

Vaadates teie poegi kõrvalt, saan isegi vähikuna aru, et dirigentidena on nad väga erinevad ja seda on nad vist ka inimestena, isiksustena, kuigi Paavo on vist rohkem teisse?

(Naerab.) Ma ei saa nii öelda. Nad on mõlemad minusse. Nad on nii kangesti minusse, mõlemad armsad poisid. Aga mis mulle väga meeldib, et nad tõepoolest on teineteisest väga erinevad. Vastupidi oleks väga igav. Ent nad on tõepoolest isiksused ega püüagi mind matkida. Paavo on suurepära-

NEEME JÄRVI:
„Nõukogude aeg oli venestamise aeg, aga mul on tunne, et siis oskasime oma keelest rohkem lugu pidada.“

MAESTRO:

„Ennekõike peab dirigent olema isiksus ja autoriteet, millise staatuse tagavad vaid professionaalsete oskused. Orkestri ees peab seisma inimene, kes oma tööd põhjalikult tunneb,“ tõdeb Neeme Järvi, kes 60 aasta jooksul on dirigeerinud lugemat arv kordi maailma-kuulsaid orkestreid.

ne maailma vallutanud dirigent, Kristjan täpselt samuti, ta on lihtsalt rohkem kaldu džassi poole. Tema kinnisidee on, et dirigent peab juhatama peast. Ta on ülimalt entusiastlik, selline naerusuine päikesepoiss.

Mina muide olen ka oma loomult entusiast. Nii et üks ma selle omaduse olen geenidega poegadele edasi andnud.

Rokk-kontsertidel viskavad löökriistamängijad tihti pärast viimast lugu oma trummipulgad rahva sekka. Üks endast lugupidav dirigent niimoodi mõistagi ei käitu, et viskab taktikepi publikusse?

Küllap siis need rokkarid on väga rikkad mehed, sest trummipulk maksab ka midagi. Või viskab ta publikule sellised pulgad, mis midagi ei maksa. Eks selline žest ole rohkem efekti pärast, mis rahvale meeldib.

Dirigente ma ei tea sellist asja tegevast ja tegelikult on dirigendikepp vaid käe jätk. Käsi juhatab ja saan ka ilma kepita väga ilusti hakkama. Eks nii mõnigi mõtleb, et kui ma kepi kätte võtan, näen ma rohkem dirigendi moodi välja.

Mõeldes kasvõi sellele, kuidas Gustav Ernesaksa õpilane Eri Klas andis Hirvo Survale edasi oma õpetajalt saadud

taktikepi, siis pigem on taktikepp püha asi.

See oli puhas show, ei midagi muud. Aga väga ilus žest. Eri Klas oskas alati olla õigel ajal õiges kohas ja tegi alati õigeid asju. Ta teadis kuidagi täpselt kalkuleerida, millal ühe või teise asja jaoks on õige aeg.

Seda pole ette tulnud, et olete kunagi taktikepi vihahoos puruks murdnud?

Ma pole kunagi vihane. Mida vihastada, see ei vii mitte kuhugi.

Vihastamine pole tõesti siin elus edasi viiv jõud ning küllap sellepärast oletegi nii pikalt ja edukalt dirigendipuldi taga seisnud, et olete oma loomult positiivse ellusuhtumisega ja hea huumorimeelega?

Ma ei kujuta ette inimest, kel huumorimeel puudub. Eestlastel võiks huumorimeelt hoopis rohkem olla, nii saaksime ka raskustest kergemini üle.

Kuigi mõnes mõttes ja teatud situatsioonides peab dirigent olema vist ka autokraat?

Ennekõike peab ta olema isiksus ja autoriteet, millise staatuse tagavad vaid professionaalsete oskused. Orkestri moodustavad